

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. De causâ instrumentali & principali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

38 *sa* partialis attingit productionem substantiæ. Hæc est Scoti & Nominalium, & valde inter nostros communis: quam non probo, ex eo quod res imperfectior nequeat etiam partialiter aliam perfectiorem producere; video enim, speciem impressam obiecti concurrere partialiter ad cognitionem, quæ est perfectior quàm ipsa species impressa: item visio beata est perfectior lumine gloria, à quâ tamen produciatur partialiter. Probo ergo Conclusionem, quia substantiæ naturales operantur, sunt se solis sufficientes ad alias substantias similes producendas, ergo non concurrunt de facto accidentia. Patet consequentia, quia quando datur causâ proportionata vniuoca cum effectu, non est ponendus concursus alterius causæ aequiuocæ, vt in simili diximus n. r. r. de accidentibus. Antecedens probatur; quia si calor se solo est proportionatus ad alium calorem, cur non erit ignis proportionatus alteri igni? tam enim æqualis est vnus ignis alteri igni, quàm vnus calor alteri calori. Vnde ad productionem animantium in vtero materno non concurrunt nec partialiter immediatè semen à parente decitum, sed sola mater. loquor de productione animarum materialium; nam anima hominis à solo Deo produciatur, à matre verò ad summum produciatur vnio, de quo infra.

Posses fortè obicere: Sicut non repugnat vna forma substantialis, quæ adæquatè sit productiua alterius, & alia quæ nullo modo sit productiua alterius sibi similis, vt in adamante sæpè dixi; ita etiam non repugnabit altera, quæ sit solum in adæquatè productiua. vnde ergo inferes formam ignis non esse talem? rursus ergo malè inferitur, eam non indigere consortio accidentis. Hæc obiectio probat quidem, sententiam nostram non esse omnino certam, verum licet possit esse talis forma substantialis partialem solum habens virtutem (vt obiectio probat, & ego sæpè alibi dixi) addo tamen, quando nos videmus ad præsentiam talis formæ alteram produci, connaturalius tribui à nobis totalem influxum tali formæ, quia non habemus fundamentum vllud ad dicendum eam indigere alterius consortio, vel ad multiplicandas causas, hoc enim non debet fieri sine necessitate, vt omnes faterentur: quidquid sit, an de potentiâ absolutâ possit esse aliqua indigens consortio alterius, an non. Simili discursu vtat ad distinguendas potentias ab animâ, ad non ponendos gradus heterogeneos, nec duas vniones in composito essentiali; licet admittam libenter, non repugnare aliquam animam indigentem potentiis distinctis, nec esse impossibiles gradus aliquos heterogeneos, aut duas vniones, &c.

Probari solet vterius hæc Conclusio, quia nulla causâ concurrunt naturaliter ad effectum, in quo non relucet aliqua formalitas correspondens illi causæ; sed in igne producto nulla est formalitas quæ correspondeat calori, omnes enim formalitates sufficienter alteri igni respondent, cum sit vtique eiusdem speciei; ergo accidens non potest producere substantiam. Hoc argumentum semper mihi valde debile visum est: multa enim causæ concurrunt ad effectum, in quo non dantur aliquæ speciales formalitates respondentes ipsis, v. g. in effectu causæ secundæ nulla est formalitas respondens Deo, quæ non respondeat etiam creature. Item si potentia distinguatur

ab animâ, nulla est formalitas in cognitione quæ non respondeat potentia, & tamen simul cum illâ concurrat etiam anima; ergo ex hoc capite non est negandus concursus in substantiam.

41 *Q*UARTA CONCLUSIO. Non apparet repugnancia in eo, quod detur accidens naturâ suâ potens producere partialiter substantiam inadæquatè. Probat, quia si aliqua ratio repugnantie posset asserri, ea esset desumpta ex minori perfectione accidentis; hanc autem reieci supra: quæ verò desumitur ex defectu formalitatis correspondentis accidenti, proximè refutata est; ergo in ordine ad potentiam absolutam non est repugnancia in eo, quod detur accidens immediatè attingens substantiam inadæquatè, & quo simul, tamquam concausâ, vtatur ipsa substantia ad productionem alterius, quod ex dictis paulò antè in solutione obiectionis contra tertiam Conclusionem clarissimè constat.

SECTIO III.

De causâ instrumentali & principali.

*D*e hac quaestione nonnulli latissimè disputant, sed immeritò; est enim ferè tota quaestio de nomine: certum enim est, in re aliquas causas esse tantum dispositiuas, alias etiam immediatè producentes substantiam, alias concurrentes ad effectus sibi improporcionados vel nobiliores se, alias ad æquales vel etiam imperfectiores, alias concurrere sine eleuatione, alias verò eleuatas. Quæ autem ex his dicendæ sint causæ principales, quæ instrumentales, quaestio est (vt per se constat) de solo nomine, in quâ non deerunt patroni pro quocumque modo loquendi.

Primò, omnes docent, causam æqualis vel maioris perfectionis cum effectu, & habentem proportionem naturâ suâ ad illum, dicendam principalem; quia si quæ alia hoc nomen mereatur, non dubium, quin hæc. Vnde, Deus est causa principalis creaturarum, item vnus ignis respectu alterius, calor respectu caloris, item anima respectu potentiarum & actuum illarum, &c.

Secundò est certum, causam imperfectiorem effectu, nec habentem naturaliter virtutem ad illum, sed egentem eleuatione, esse causam instrumentalem: quod facillè suadet, quia non potest esse imperfectior modus causandi, quàm prædictus; ergo, si quæ causa non est dicenda principalis, sed instrumentalis, maximè hæc. Vnde, si gratia physicè produciatur ab aqua, vt opinantur multi, aqua erit causa instrumentalis, & quia imperfectior gratia, & quia non habet naturalem virtutem ad illam.

Contra hoc secundum suppositum videntur stare aliqui recentiores, docentes, illam esse causam instrumentalem, cui nulla formalitas respondet in effectu. vnde inferunt, etiam si visio beata sit perfectior intellectu, & hic concurrat vt eleuatus; quia tamen in visione beatâ datur formalitas vitalitatis correspondens intellectui, idè hic dicendus est causa principalis visionis: solum ergo poterit esse causa instrumentalis, quæ mediatè & dispositiuè concurrat ad effectum, si de instrumentis naturalibus sermo sit, quia naturaliter (inquit) nequit aliqua causâ immediatè

45 attingere effectum, nisi in illo detur aliqua formalitas exigens eam causam; in supernaturalibus autem, quia potest eleuari aliqua res ad producendam immediatè aliam, in qua nulla datur formalitas exigens eam causam, idè potest esse instrumentum supernaturale immediatè attingens effectum, ut aqua respectu gratiæ. Quoad hoc ultimum de instrumentis supernaturalibus acquiesco his Auctoribus, quoad primum verò de naturalibus displicent, quia causa instrumentalis verè & propriè est causa iuxta acceptiorem communem; causa autem remota, ut talis, non est propriè causa, in sententiâ præsertim ipsorum; ergo ut talis non conuertitur cum causâ instrumentali. Et suprâ dixi, etiam in causis naturalibus non requiri eam formalitatem ex parte obiecti respondentem, de quo fusiùs infra. Præterea, nullus dixit, Angelum eleuaturn supernaturaliter ad productionem alterius Angeli, futurum causam principalem, licet omnes formalitates Angeli producti corresponderent producenti.

46 Hinc Tertio videtur dicendum, etiam eam causam, quæ perfectior est effectui, si tamen ad illum concurrat ut eleuata, & non virtute naturali, esse causam instrumentalem. Sic ab omnibus humanitas Christi dicitur causa instrumentalis miraculorum, v. g. restitutionis visus, auditus, &c. cum tamen humanitas multò perfectior sit eis effectibus. Omnis ergo causa, quæ concurrat ad effectum aliquem eleuata, dicitur causa instrumentalis illius, præcipuè quando ipse effectus non requirit eam causam ex se: quod noto propter visionem beatam. licet enim intellectus naturaliter loquendo non possit illam producere, quia tamen ipsa visio petit produci ab intellectu, potest intellectus dici causa principalis illius. Ex dictis concludo, non esse de ratione instrumenti, non attingere immediatè effectum. Secundo, nec esse de illius ratione, operari aliquid præuium ad effectum. Tertio, nec esse de illius essentiâ, accipere aliquem impulsus, vel qualitatem, mediâ quâ operetur: aqua enim eleuata ad producendam gratiam est instrumentum, & tamen nihil præuium ad illam operatur, nullam qualitatem accipit quâ determinetur, sed immediatè se ipsâ attingit gratiam. Idem est de humanitate Christi respectu miraculorum, si ad illa physicè concurrat.

47 Sola ergo hæc restat difficultas, utrùm omnis causa imperfectior suo effectui, etiam si ad illum naturali virtute concurrat, dicenda sit causa instrumentalis. Afirmat P. Suarez Disputatione 7. Metaphysicæ, sect. 2. à num. 16. & Hurtado eam reputat probabiliorē, §. 137. & plures recentiores eam sequuntur, quæ placet, quia communior; & in questione de nomine solum est attendendus communior loquendi modus.

48 Aduerte, instrumentum artis à nonnullis reici à ratione proprii instrumenti physici, quia non attingunt physicè effectum, serra v. g. non diuidit lignum, nisi medio impulsu à mouente illam impresso, qui impulsus recipitur à serrâ, non tamen fit ab illâ, vnde ipsa non efficit physicè diuisionem, non ergo est propriè instrumentum. His acquiesco, quia causa instrumentalis debet esse propriè causa; ergo instrumenta artis, quæ non sunt causa, neque erunt propriè instrumenta Philosophicè loquendo.

Instrumentum diuiditur in *coniunctum* & *separatum*, coniunctum sunt omnia instrumenta artis; quæ non operantur, nisi actu moueantur ab artifice: separatum sunt omnes dispositiones naturales, v. g. calor aut frigus, quæ etiam separata ab igne & aquâ operantur, & disponunt materiam. In nostrâ sententiâ, asserente, non esse instrumentum nisi quod immediatè attingit effectum, nullum poterit esse instrumentum separatum in operando à causâ principali, quia, ut sæpè diximus, nulla causa partialis potest operari sine aliâ.

SECTIO IV.

Utrùm per potentiam obedientialem possit qualibet creatura assumi ad producendum quemlibet effectum.

POTENTIA actiua, est potentia efficiendi; passiva verò, recipiendi. Vtraque potest esse naturalis, quando scilicet est virtus naturalis efficiendi & recipiendi. Potest etiam esse supernaturalis, si non possit efficere vel recipere, nisi eleuata supernaturaliter; qualis est potentia Angeli, in ordine ad actus supernaturales. Hæc potentia supernaturalis dicitur alio nomine *obediensialis*, quia est potentia quâ creatura quasi obedit voluntati Dei, eleuantis illam ad aliquos effectus supra proprias vires producendos: & de hac quærimus in præsentî, utrùm reperiatur in qualibet re, & ad quos effectus. Utrùm aqua v. g. possit à Deo eleuari ad producendam gratiam, visionem beatam, vel quemlibet alium effectum. Videatur hæc de re P. Suarez Tomo 1. in 3. Partem Disputatione 31. & Hurtadus Disputatione 9. sectione 14.

SUBSECTIO PRIMA.

Datur ea potentia in ordine ad aliquos effectus.

EAM potentiam dari in ordine ad recipiendos multos effectus supernaturales, est extra controuersiam, quia anima recipit gratiam, habitus, & actus supernaturales, ut Fides docet. Dices: Hæc dona non recipiuntur in animâ immediatè, sed in alio principio supernaturali. Sed contrâ, quia illud principium recipitur in animâ immediatè, ergo negari nequit, aliquid supernaturale posse diuinitus recipi immediatè in subiecto naturali. Contrâ deinde, quia omnino Chimæricum est tale principium supernaturale receptiuum medium, cui cetera dona supernaturalia inhaereant. Quale enim est, substantiale, an accidentale? si accidentale, ergo debet in animâ recipi, & redit de illo eadem difficultas. Si verò est substantia, rursus, vel completa, & sic non vnietur animæ, neque hæc ratione illius habebit gratiam: si verò incompleta, & vnietur animæ, ergo iam habet anima potentiam obedientialem, ut vnietur cum eâ substantia supernaturalis. Sed quid in hoc haeremus, cum gratia, habitus, &c. in omnium sententiâ immediatè recipiantur in animâ, vel in eius potentiis? Datur ergo in animo potentia obedientialis passiva.

Deinde